

MYSTERIOUS CHILDREN OF IMAGE

İMGENİN GİZEMLİ ÇOCUKLARI

F. Deniz KORKMAZ¹

Abstract

The depictions of naked women in the history of Visual Arts have been discussed since the beginning of art to the present. Artists such as Egon Schiele, Felicien Rops, Edgar Degas, Lucian Freud, Gustave Courbet and Édouard Manet are some of the artists who produced these images. They have been criticized by the circles in which they were exhibited at different times and became the target of protests or physical attacks. But, when looking at the artworks of Balthus(Balthasar Klossowski de Rola), the kind of the discomfort is different. Because the models used in these paintings are children. These children have attitude and behaviors that are not suitable for childhood. Based on the work of Balthus, the artworks with child models were analyzed. The reaction of Mia Merrill to the children's obscene images that he initiated through a petition is an important beginning that leads the article. Although the examples in the article are described as artworks, it is the main factor of the study whether the children models subject to these works are used for negative purposes under cover of art. Therefore, the concepts of child-art-abuse-obscenity have been investigated in the fields of law, art and social life.

Anahtar Kelimeler: Balthus, Child, Image, Schiele.

Özet

Görsel Sanatlar tarihinde, çıplak kadın tasvirleri sanatın başlangıcından günümüze değin tartışılan konuların başında gelmektedir. Egon Schiele, Felicien Rops, Edgar Degas, Lucian Freud, Gustave Courbet, Édouard Manet gibi sanatçılar bu tasvirleri üreten sanatçılardan bazılarıdır. Farklı zamanlarda sergilendikleri çevrelerce eleştirilmiş, protesto ya da fiziki saldırıların hedefi olmuşlardır. Fakat Balthus (Balthasar Klossowski de Rola) 'un eserlerine bakıldığında rahatsızlığın boyutunun farklı olduğu görülmüştür. Çünkü bu resimlerde kullanılan modeller çocuktur. Bu çocuklar çocukluğa uygun düşmeyen duruş ve davranışlara sahiptirler. Balthus'un eserlerinden yola çıkarak, çocuk modellerin benzeri şekilde kullanıldığı sanat eserleri incelenmiştir. Mia Merrill'in bir imza kampanyasıyla başlatmış olduğu müstehcen çocuk imajlarına olan tepkisi, makaleye yön veren önemli bir başlangıçtır. Makalede yer alan örnekler her ne kadar sanat eseri olarak nitelendirilse de, bu eserlere konu olan çocuk modellerin sanat kisvesi altında olumsuz amaçlar için kullanılıp kullanılmadığı araştırmanın esas unsurudur. Bundan dolayı çocuk-sanat-istismar-müstehcenlik kavramları hukuk, sanat ve sosyal yaşam alanlarında araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Balthus, Çocuk, İmge, Schiele

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Görsel Sanatlar Bölümü, fdenizkorkmaz@gmail.com, ORCID No: 0000-0003-2201-5070

GİRİŞ

2013 yılı, Kasım ayında Mia Merrill adlı bir sanat tarihi öğrencisi, “*Metropolitan Müzesi: Ergen bir kızın müstehcen resmini kaldırın: Düş Gören Theresa*” başlığı altında bir imza kampanyası başlattı (Merrill, 2013). Merrill’in kardeşi Anna Zuccara ile birlikte oluşturduğu bu kampanyada kısa bir sürede 10.000’in üzerinde imza alarak (11611 imza toplanmıştır), bu alanda önemli bir tartışmayı başlatmıştır. Mia Merrill; Metropolitrana Müzesi’ndeki Balthus’un sergisini görmeye gittiğinde küçük yaşta bir kızın müstehcen bir pozda tasvirini gördüğünde şok olduğunu ve bu kampanya çağrısını başlattığını ifade ederek, kampanya gerekçesini açıklamaktadır (Bellafante, 2013).

Kaldırılması istenen “Düş Gören Theresa” adlı resimde yer alan kız çocuğunun erotik bir pozda tasvir edilmesi, rahatsızlığın en önemli nedeni olarak ifade edilmiştir. Balthus bu resimde Theresa Blanchard isimli, komşusu, Parisli restoran işçisinin kızını model olarak kullanmıştır (Bellafante, 2013). Resme modellik yaptığı sırada 12 ya da 13 yaşında olan modelin yer aldığı resme erotik görünüm kazandıran unsur ise, başı geriye doğru olan kızın dizlerinden itibaren hafifçe bükülmüş bacaklarından sıyrılan kırmızı eteği, eteği ile birlikte açılan beyaz astarı ve pamuklu iç çamaşırının özellikle gösteriliyor olmasıdır.

Metropolitan Müzesi’nde açılan Balthus sergisi hakkındaki yazıda sanat eleştirmeni Peter Schjeldahl, Balthus’un resimlerine baktığında Oscar Wilde’in “*Masumiyete hayranlık duyan erkek, kötü bir erkektir*” (Bellafante, 2013), sözünü hatırladığını ifade ederek, Balthus’un resim yapmak ya da başka amaçlar için çocukların masumiyetlerinden faydalandığını vurgulamıştır.

Bahsi geçen resme ilk kızgınlık/tepki oldukça makul olarak görülmelidir. Bu talep ilk bakışta sanat eserinin izlenmesine yönelik bir tahribat ya da yıkım olarak algılsa da bunun dışında değerlendirilmelidir. Nihayetinde çıplak kadın imajları, öteden beridir, sanatın bir nesnesi olarak kullanılmış, bazı kesimlerce, erotik ya da pornografik olarak dahi nitelendirilmişlerdir. Egon Schiele, Felicien Rops, Edgar Degas, Lucian Freud, Gustave Courbet, Édouard Manet gibi ressamlar bu sanatçılardan bazılarıdır. Farklı zamanlarda sergilendikleri çevrelerce eleştirilmiş, protesto ya da fiziki saldırıların hedefi de olmuşlardır. Fakat Balthus’un eserlerinde hissedilen rahatsızlığın boyutu farklıdır. Çünkü burada kullanılan modeller çocuktur. Bu ve benzeri eserlerde model olarak kullanılan tüm çocuklar duruma itiraz eder gibi görünmemektedir. Dolayısıyla çocukların zor ve hile yoluyla bu resimlerde yer almadıkları aşikârdır. Tüm bunların yanı sıra bahsi geçen kişiler çocuktur. Bir çocuğun rızasından söz etmek ne ölçüde makuldür?

Bu yüzden Merrill’in Metropolitan Müzesi’nden talebi, esasen çocukların sanat eserlerindeki alışılmışın dışındaki kullanımlarını sorguya açan kayda değer bir aşama olarak değerlendirilmelidir. Bir başka deyişle bu tepki, cinselleştirilen sanatın bir güce dönüşerek istismar unsuru olarak kullanılmasına karşı bir mücadele başlatarak, bu türden bir sanatı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Metropolitan Müzesi tabloyu sergiden çıkarmayacağını/çıkarmaması gerektiğini, ancak modelle ilgili daha fazla detayın resimle birlikte sergileneceğini açıklamıştır. Bu reaksiyon ünlü yaratıcı erkeklerin kadınlara uyguladıkları acı veren uzun ve zorlu eğitimlerin tartışıldığı bir döneme denk gelmiştir.

Mia Merrill’in bir imza kampanyası aracılığıyla başlatmış olduğu çocukların sanat eserinde kullanımlarının olağandışı sınırları, makaleye yön veren önemli bir başlangıçtır. Makalede yer alan örnekler her ne kadar sanat eseri olarak nitelendirilse de, bu eserlere konu olan çocuk modellerin sanat kisvesi altında olumsuz amaçlar için kullanılıp kullanılmadığı araştırmanın esas unsurudur. Bundan dolayı çocuk-sanat-

istismar-müstehcenlik kavramları hukuk, sanat ve sosyal yaşam alanlarında araştırılmıştır. Henüz reşit olmayan bireylerin model olarak yer aldığı ve genel kanaatin müstehcen olarak nitelediği eserleri ele almadan önce çocuk ve çocukluğa ait farklı alanlardaki tanım, düzenleme ve nitelermelere haiz olma gereği hissedilmiştir.

1. ÇOCUK VE ÇOCUKLUK

Çocuk denilince, genellikle masumiyet halesi içerisinde, bitip tükenmek bilmeyen bir enerjiye sahip, neşeli, sevimli, mutlu bireyler aklımıza gelmektedir. Etrafımızda gördüğümüz çocukların zengin hayal dünyaları, eğlenceli, sempatik yaklaşımları ve kurdukları oyunlardaki zengin detaylar büyükleri neşelendirmenin yanı sıra büyüklerin yaşamlarına enerji de yüklemektedir.

Çocukluk, yetişkinlerin onları tehlikelerden koruduğu, fiziksel ve diğer ihtiyaç duydukları her türlü gereksinimlerini karşıladıkları, doğal yetenekleri ile zihinsel ve bedensel gelişimlerine yardımcı oldukları, tatlı bir bağımlılık dönemidir (Daşçı, 2008, s. 15). Yakın geçmişe değin çocuk “küçük, eksik, tamamlanmamış yetişkin” olarak görülürken, çocukluk da bir an önce “geçilmesi gereken bir evre” olarak kabul edilirdi. Bugün ise çocuk, kendi ihtiyaçları, mantığı, ölçüleri, bütünlüğü olan kusursuz bir varlık olarak görülmeye, çocukluk çağının da onun gelişmesinde çok önemli bir işlevi olduğu anlaşılmaya başlanmıştır (Akyüz, 2006, s. Önsöz).

Çocuk masum, duyarlı, bağımlı ve gelişmesi devam eden bir varlıktır. Çocuğun korunması, onun insan olarak sevgi ve şefkate layık olması yanında, toplumun bir parçası olma fikrine dayanır. Bir toplumda çocuklar kötü davranışlar görmekte, ihmal ve istismar edilmekte ise, o toplumun kültürü geri kalmış olarak değerlendirilir. Karşıt olarak çocuklara karşı olumlu tutum izleyen, değer veren, sağlıklı gelişme olanakları sağlayan toplumların ileri gelişmişlik düzeyine sahip olduğu söylenebilir (Akyüz, 2006). Çocuk hakları, insan hakları düşüncesinin de temeli sayılır (Fendioğlu, 2014, s. 49).

Endüstrileşmeyle birlikte köyden kente göçün başlaması en çok dar gelirli aileleri ve onların çocuklarını etkilemiştir. Küçük yaştaki çocuklar düşük ücretler karşılığında 16 saate varan uzun mesailerde çalıştırılmışlardır. 19. yüzyılın sonunda çocuk işçilerin gizlice çekilen fotoğraflarının basına sızmasıyla bazı reform yanlıları çocuk işçilerin haklarını dile getirmeye başlamıştır. Bunun sonucunda çalıştırmaktan ziyade eğitim ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik bir anlayış yayılmaya başlamıştır. Eskiye göre daha iyi bir tablo çıksa da çocuk işçilerin durumu önemli bir sorun olarak uzun bir süre daha varlığını sürdürmüştür. Dönemin hayat kadınlarının büyük çoğunluğu 15-22 yaş arasındaydı. 1850’lerde Londra nüfusunun yarısından fazlası açlık tehdidi altındaydı. Yokluk, kıtlık, endüstriyel kirlilik ve salgın hastalıklar çocuk ölümlerinde olağandışı bir artışa sebep olmuştur (Topçuoğlu, 2010, s. 69).

Bollaşan endüstri ürünlerinin gündelik hayatta yarattığı değişimlere tepki olarak oluşan romantik ideolojiye göre, çocukların doğanın elçileri olarak saf ve bozulmamış bir masumiyete sahip olduklarına inanılmıştır. Bu inanışa göre, bozulmakta olan maddeci toplum düzeni içinde çocuk büyüdükçe bu değerlerini yitirmektedir. Çocukluk, iyi bir şeydi, fakat ne yazık ki büyüdükçe bitmekteydi. Peter Pan hikâyesindeki gibi “zamanı durdurup hep çocuk kalmak” biçiminde özetlenebilecek bu romantik yaklaşım, çocukluğun sanatsal imgeler aracılığıyla kaydedilmesini desteklemektedir (Topçuoğlu, 2010, s. 61).

2. HUKUKTA ÇOCUK

Çocuk, kendine özgü zekâ ve kişilik özellikleriyle donanmış bağımsız bir bireydir. Uygur bir toplum niteliğine kavuşabilmek, o toplumun kurallarının sistematize edilmesiyle mümkündür. Bu yüzden çocuğun yetişmesi, gelişmesi ve korunması için

sadece eğitimsel önlemlerin alınması yetmez. Buna ek olarak toplum içinde bunu düzenleyen hukuk kurallarının da bu çerçeveye dâhil edilmesi gerekir. Emine Akyüz'e göre, bu kuralların insan onuru, saygınlığı ve özgürlüklerine uygun olmasında çocuğun olduğu kadar toplumun da yararı vardır (Uğurlu & Gülsen, 2014, s. 1-24).

Uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik bir merkez kurulması için ilk resmi girişim 1912'de İsviçre'de görülse de, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla tamamlanamamış, ancak savaşın bitiminden sonra 1921'de Belçika'da düzenlenen bir kongrede "Uluslararası Çocukları Koruma Birliği"nin kurulması ile gerçekleşebilmiştir. Birliğin kurulmasından sonra geçen zamanda nice kongreler, birlikler, bildirgeler oluşturulmuşsa da, bu bildirgelerin ilkelerinin devletler üzerinde bağlayıcı bir etkisi olamamıştır. Bu nedenle Polonya'nın girişimi ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun hazırladığı "Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (ÇHS)" nin 1989 tarihinde oybirliği ile kabul edilerek devletlerce imzalanması çocuk hakları hakkındaki en önemli aşama olarak görülmektedir. Avrupa Konseyi bu gelişmeyi takiben çocuk ticareti, pornografisi, ceza adaletinde çocuğun yapısına uygun düşmeyen uygulamaların önlenmesi konularına yoğunlaşarak, yakın geçmişin çocuk hakları konusunda en önemli sözleşmesi olan "Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi"ni hayata geçirmiştir. ÇHS dünya genelinde 200 ülke tarafından imzalanarak, uluslararası hukukta çocuk haklarını düzenleyen temel yasal metin olmuştur. ÇHS'yi imzalayan devletler, yasalarını en az Sözleşme ile aynı düzeye getirmek zorundadırlar (Akyüz, 2006, s. 34-35). Türkiye Sözleşmeyi 1994 tarihinde imzalayarak, 27.01.1995'den itibaren yürürlüğe koymuştur (Resmi Gazete (27.01.1995) – 22189 Sayı).

Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk hakları Evrensel Beyannamesi ve UNICEF'in Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilk maddesine göre, on sekiz yaşına kadar her birey çocuktur. Çocukların yetişkin bir insan gibi kendini tam olarak anlatıp savunma yeteneğine sahip olamaması nedeniyle (Çelik, 2005), Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesi Madde 19'a göre; hiç kimse, çocuklara karşı olan sorumluluklarını onlara zarar verecek şekilde kullanamaz, Madde 34'te çocukları bedensel ve ruhsal yönden örseleyecek hiçbir yaklaşıma izin verilemez, Madde 36'da ise; hiçbir kişi kendi çıkarları için çocukları kullanamaz. Devlet böyle bir duruma karşı her çocuğu korur (Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesi), ibareleri yer almaktadır.² Müstehcenlik konusu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 226 ıncı maddesinde; *bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten, bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen,.....altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır (Fendioğlu, 2014, s. 145-146)*, ibareleriyle yer almaktadır. Bu hükümlerin uygulanmasında bu görüntülerin kullanılması bilim ve sanat alanlarında ayrıcalıklı bir yere konmuştur. "Cezasızlık Hali" başlığı altında açıklanan bu kısımda; bu hükümler, bilimsel eserler ile çocuklara ulaşmaması koşuluyla, sanatsal ve edebi değeri olan eserler hakkında uygulanmaz (Fendioğlu, 2014, s. 146), olarak açıklanmıştır.

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren görülen ve üzerine konuşulan çocuk istismarı, ilk defa 1860 yılında tıbbi literatürde yerini almıştır. Muhtevası itibarıyla çocuk istismarı, "çocuğun toplumsal kurallar yahut yetişkin kişiler tarafından maruz kaldığı uygunsuz ve hasar verici eylemlerin/eylemsizliklerin tümü" olarak da tanımlanmaktadır (Bakır, 2016, s. 10-11). Çocuklara yönelik bilhassa istismar suçlarında faillerin "çocuğun rızası" olduğu yönünde birçok savunma gerçekleştirdiği bilinmektedir. Çocuğun rızası hukuken üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği

² Makale, çocukların çıplak görünümünün imgelerde kullanımı üzerine odaklanması sebebiyle daha çok bu konuya uygun düşen maddeler incelenmiştir.

bir hakka ilişkin olmadığından hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemez (Doğan, 2016). Burada anlaşılması gereken, çocuğun bu kapasiteye sahip olamamasından ziyade, dünyada var olduğu süre çok kısa olduğundan yaşamın birçok boyutunu kavrayacak tecrübeye henüz sahip olamadığıdır. Rıza çocukla ilgili olarak velisi tarafından verilmişse geçerli olmadığı gibi, veli bu suça iştirak etmekten cezalandırılabilir (Akyüz, 2006, s. 385). Çocukluk kavramı, bedensel ve zihinsel gelişim evresinin devam ettiği, biyolojik geçiş aşamasında olan bireyler için kullanıldığından, bu dönemde “çocuğun rızası” kayda değer bir savunma söylemi değildir.

Hukuktaki bu gelişmelerin yanı sıra medyanın bu konuya yaklaşımının da etkisiyle son yıllarda çocuk istismarı konusunda ciddi bir bilinç oluşmaya başlamıştır. Çocuk mahremiyeti ve özel hayatına saygı gösterilmesi gereği ebeveynleri de bağlamaktadır. Yakın geçmişte görüntülerini sosyal medyada paylaşan annesine karşı açtığı davayı kazanan 16 yaşındaki erkek çocuğu örneğinde olduğu gibi, çocuk mahremiyeti konusunda çocukların lehine daha iyi bir seviyeye eriştiği halde, yine de bu alanda kat edilmesi gereken bir hayli yol olduğu bilinmektedir. Fransa, Avusturya gibi ülkelerde benzer şekilde alınan mahkeme kararlarının da yer aldığı, 12 Ocak 2018 tarihli Independent Gazetesi haberi örneklerinde (Smith, 2018), söz konusu kararın henüz resit olmayan çocuğun toplumsal imajının ve özel hayatın gizliliğinin korunması ilkesine dayandırılmıştır.

3. SANATTA ÇOCUK

Batı sanatında çocuk imgesinin 15-16. yüzyıllara kadar, Çocuk İsa tasvirleri dışında yaygın olarak kullanılmadığı görülmektedir. Rönesans Dönemiyle birlikte çocuk, dönemin özelliğine de uygun bir biçimde doğal ve gerçekçi görünümde imgeleştirilmiştir (Daşçı, 2008, s. 22). Bunun yanı sıra, Rönesans döneminde, “çocuk bedeni imgesi iki yönlüdür: Bedeni hem kendisine aittir, hem de “başkalarına”,... Hayata ve bedene dair bu hayalde çocuk, kuşakların art arda eklenmesi yoluyla zamanı kat eden büyük kolektif yapının bir parçası, cemaatsel ağacın bir filizi kabul edildi. Dolayısıyla çocuk, ebeveyne ait olduğu kadar soya da aitti. Bu anlamda o, “kamusal” bir çocuktur” (Atlı, 2016, s. 65). Gerçekten de çocuk sadece kendi ailesine ait değildir; o ulusun ve ırkın geleceği, yarının üreticisi, üreyicisi, yurttaşı ve askeri olarak görülmüştür” (Atlı, 2016, s. 64).

Çocuğun tek başına resmin konusu olması ancak 16'ncı yüzyılda gerçekleşebilmiştir. Fakat bu çocuklar aristokrat ailelerin çocuklarıdır. Statü sahibi ya da soylu olmayan çocuk figürleri ise 19'uncu yüzyıla gelene kadar resmedilmemiştir (Atlı, 2016, s. 66). 17. yüzyılda çeşitlenen konular içerisinde oldukça fazla yer alan çocuk figürü dini motiflerin yanı sıra, neşeli, sevimli ve güzel görünen bireyler olarak günlük hayatın yansıtıldığı görünümde karşımıza çıkmaktadır. 19. yüzyıla gelindiğinde ise çocuk merkezli aile modelinin yerleşmeye başladığı Avrupa toplumu, bu yeni kavrayışı başta Empresyonizm olmak üzere diğer tüm akımlarına, akımın yaklaşımına uyumlu bir biçimde aktarabilmiştir (Daşçı, 2008, s. 22). Modernizmin başlangıcı sayılan Empresyonist resimlerdeki çocuk imgesi, salt çocukluğu betimleyen bir imge değildir. Çocuk imgesi gelecektir, insanoğlunun masumiyetidir ve insan hayatının yalnızca kendi varlığında bağlı kutsallığıdır. Dolayısıyla çocuğun imgesi, aslında sanatçının hayatı sorgulayış sahasıdır (Atlı, 2016, s. 67).

Çocuk imgesinin masumiyet/savunmasızlık/ hassaslık üçgeninden postmodern süreçle birlikte şüphe/şiddet/tanımsızlık kavramlarıyla ilintili bir biçime dönüştüğüne yönelik yaygın bir görüş bulursa da, çocuğun sanatta kullanımına yönelik postmodern dönem öncesine ait olumsuz olarak nitelendirilen birçok örnek bulunmaktadır. Makalenin oluşturulma fikri Balthus'un resimleri üzerinden başlamış ve konunun ana kısmı bu resimlerden oluşacak olsa da makale metni, yetişkin ile

çocuk arasındaki sıcak yakınlığın giderek uzun ve soğuk bir mesafeye dönüştüğü diğer örnekleri de ele alacaktır.

4. BALTHUS'UN GİZEMLİ ÇOCUK İMGELERİ

Yaşadığı dönemin öncü akımlarından hiç birine dâhil edemeyeceğimiz Balthus, kariyeri boyunca sanatsal üretimleri dışındaki hayatı hakkında bilgi vermekten kaçınmıştır. Balthus'un, anonimliğini korumak istediği için yaşamının son yıllarında yazılan ve öldükten sonra basılan "Anılar" adlı kitabına kadar geçen sürede yaşamı hakkında çok fazla bilgi edinilmedi. 2001 yılında, doksan üç yaşında yaşamını yitiren Fransa doğumlu Balthus'un kız çocuklarının ergenlik dönemlerinin ilk yıllarına ait epeydir devam eden takıntısını, onları sıklıkla betimlediği yaslanmış, uyur ya da uyur gibi pozlarda ve çıplak görünüşlerinden anlamaktayız. 1968 yılında Tate Modern'de açılan retrospektif sergisinde biyografik detayları hakkında yer verilmesini özellikle istememiştir (Jonathan, 2016). Yaptığı erotik çağrışımlı genç kız resimleri Onun ününün alametifarikası olurken Picasso, Giacometti gibi çağdaşı ressamlar ve dönemin sanat eleştirmenleri tarafından XX. yüzyılın en büyük ressamlarından biri olarak gösterilmiştir.

Görsel 1, Balthus, "Düş Gören Theresa" , 150x130 cm, 1938

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/489977>

2013 yılında Metropolitan Müzesi'nde açılan Balthus'un retrospektif sergisinde yer alan "Düş Gören Theresa" adlı resimde, yorgunluktan, hafifçe geriye yaslanmış ve uyur görünümlü Theresa betimlenmiştir (Görsel 1). Balthus'la tanıştığı 1936'dan 1939'a değin geçen 3 yıl boyunca yaklaşık 10 resme modellik yapan Theresa'nın Balthus'a ilk modellik yaptığında yaşı 11 idi (Bellafante, 2013). Aynı modeli kullandığı bir yıl önceki resmine göre daha büyük ebatlı bu çalışmada arka planda Balthus'un stüdyosuna ait olmayan natürmort objeleri ve çizgili duvar kağıdı önünde oldukça sade ve basit kıyafetleriyle Theresa betimlenmiştir. Resmin sağ alt kısmında Balthus'un sıklıkla resimlerinde kullandığı kedi figürü yerdeki sütü içmektedir. Sabine Rewald'ın Balthus'un yaşamını konu aldığı "Kediler ve Kızlar" adlı kitabında, resimde yer alan kızın yarı uyur/uyanık olması cinsel çağrışımları güçlendirmek için tercih edildiği, bunun yanı sıra yerdeki fincan tabağından sütü yalayan kedinin görünen dilinin erotik bir metafor olarak kullanıldığı görüşü yer almaktadır (Rewald, 2013, s. 9).

Sanat Eleştirisi alanında 2013 Pulitzer Ödülü sahibi Philip Kennicott'a göre, *Sıklıkla erotikleştirilmiş pozlar içinde, ergenliğe yeni geçmiş genç kızları betimleyen Balthus'un eserleri hakkında konuşmak zor. "Düş Gören Theresa" adlı resim de cinsellik çağrıştırdığı için rahatsız edici. Fakat yine de bu, onu müzeden çıkarmak için geçerli bir sebep değildir. 2001 yılında ölen Balthus'un anısına açılan bu sergide, bu konularla yüzleşeceğimiz konuşmalardan kaçınamayız* (Kennicott, 2017).

Mia Merrill ve kız kardeşi, görünüşte Philip Kennicott ile ayrı düşünceleri savunuyor olmalarına rağmen asıl mücadele etmeleri gereken noktada buluşmaktadırlar. Kennicott'un, *"Resmin müzeden kaldırılması medya, eğlence, sanat ve politika alanlarındaki daha geniş cinsel istismarların önüne geçemez. Sanatı duvarlardan, raflardaki kitaplardan, radyodaki müzikten ya da filmlerin dağıtılmasından çıkarma zamanı değil. Asıl odaklanılması gereken istismarı sürdürmeye devam eden sosyal yapılara, çoğunluğu erkek olan insanlara ve bunları yaygınlaştıranlar üzerine olmalıdır."* (Kennicott, 2017), sözleri bunu doğrulamaktadır.

Görsel 2, Balthus, Eskiz, İsimsiz

<https://www.wikiart.org/en/balthus/study-for-the-painting-nude-resting-1972>

Bu reaksiyon New York Üniversitesi'nde feminist konular üzerine çalışan bir sanat tarihi öğrencisinden beklenmedik bir tepki olarak görülse de, aslında bugüne değin ortaya çıkan tepkilerin akademik bir platforma taşınmamış olması oldukça şaşırtıcı bir durumdur. Avusturyalı sanatçı Oskar Kokoshcka'nın "Düş Gören Theresa" resminin yapılışından yirmi yedi yıl önce yaptığı "Oynayan Çocuklar" adlı tabloyu 1909 yılında Viyana'da sergilediğinde izleyenlerden olumsuz tepkiler almıştır (Görsel 3). Kokoshcka'nın çocukları çocuk görünümünün genel özellikleri yansıtmasına, sanatçının onlara anlayışlı ve şefkatli yaklaşımına rağmen izleyicilerde şaşkınlık ve öfke yaratmıştır. Yaygın kanaatte, çocuk olmak saf ve bozulmamışlığın simgesidir, onlar günümüz tüketim dünyasının insanları içine alan kaotik ortamından henüz etkilenmemişlerdi, bu yüzden doğanın masum canlıları olarak masumiyetin de simgeleriydiler. Mutlu ve neşeli olmaları gerekirken bu resimdeki erkek çocuğu

odaklanmış ve ilgili bir biçimde kız çocuğuna bakarken kız çocuğunun hüzünlü ve dalgın görünümü onu bir oyun arkadaşından ziyade tuhaf vücut duruşuyla adeta oyuncak bir bebek gibi göstermektedir. Belki de mental bir rahatsızlık olumsuz hisler uyandıran görünümün altında yatan sebep olarak görülebilir.

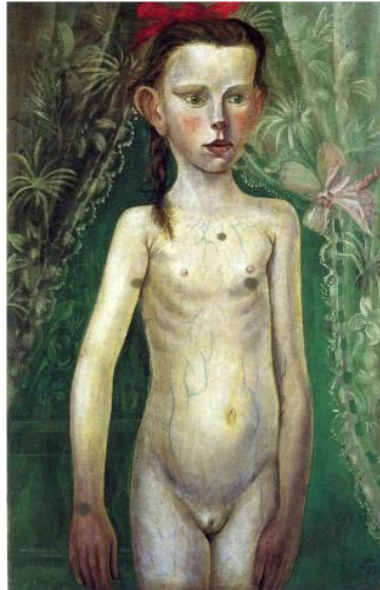
Görsel 3, Oscar Kokoschka, Oynayan Çocuklar, 1909, 73x108 cm

<https://www.artsy.net/artwork/oskar-kokoschka-children-playing>

Buradaki çocukların mutsuz ve düşünceli görünüşleri çocuklara yakışan görünüşler olarak kabul edilmediğinden tepki alması makul karşılanırken, Balthus'un çocukları erotik olarak tasvir etmesine rağmen o güne değin yazın dünyasında ciddi bir tepki almaması akademik sanat eleştirisindeki çelişkili yaklaşımı da gözler önüne sermektedir. Bu saptamayla birlikte çocuk imgelerinin geçmişe dönük araştırılması ihtiyacı hissedilmiştir.

Görsel 4, Otto Dix, Perde Önündeki Küçük Kız, 1922

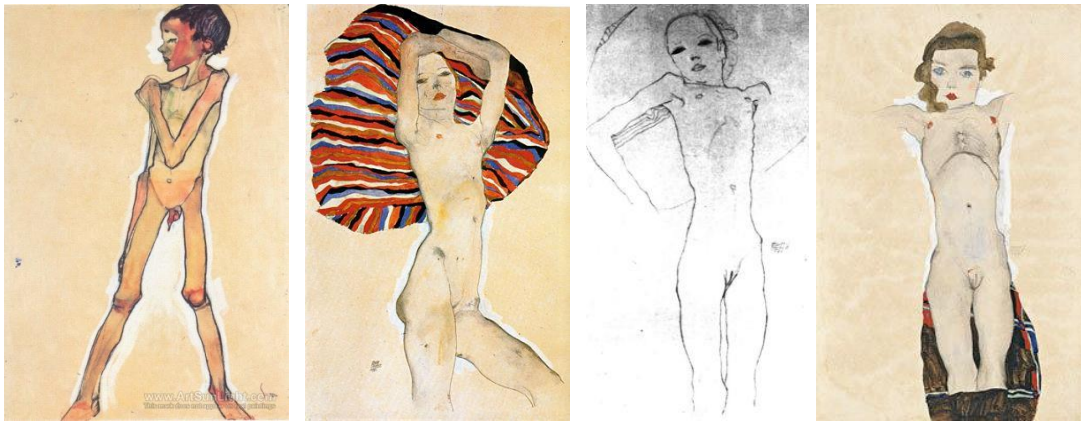

<https://collections.artsmia.org/art/2242/little-girl-otto-dix>

Yeni Nesnellik akımının önemli temsilcilerinden Alman sanatçı Otto Dix'in 1922'de yaptığı "*Perde Önündeki Küçük Kız*" adlı resimde, yedi sekiz yaşlarında bir kız çocuğunun tamamen çıplak bedeni tasvir edilmiştir (Görsel 4). Gerçekçi bir üslupla betimlenmiş bedeni, damarlarının ve kemiklerinin belirgin tasviriyile oldukça zayıflamış görünmektedir. Küçük kız örülmüş saçlarının üzerine takılmış kırmızı kurdelesıyla, perdelerle kaplı yeşil fonun önünde biraz şaşkın, biraz ürkek bir biçimde görünmektedir. Yaşının küçük olmasının verdiği masumiyetin de etkisiyle çıplaklığı utanılacak bir durum değil de doğal bir durummuş gibi yansıtmaktadır. Dix'in bu resimde olduğu gibi küçük çocukları müstehcen görünümünde betimlediği bilinen başka bir resmi yoktur. Kendisinin ifade ettiği; "*Ya ünlü ya da meşhur olacağım*" (Jonathan, 2016), sözlerinden ve bu türde başka bir resminin olmamasından dolayı, Onun resmin oluşturacağı sansasyondan beslenerek oluşacak şöhretin peşinde olduğu yargısına ulaşmak mümkündür.

Avusturyalı ressam Egon Schiele, çoğunlukla çıplak kadın ve erkek modelleri kullanarak ürettiği çalışmalarıyla bilinmektedir. Genellikle erotik hatta pornografik olarak nitelendirilen figürleri zaman zaman tepkilere neden olmuştur. Dışavurumcu yaklaşımıyla tanınan Schiele'nin resimlerinde gerçeğe uygun görünüm yer almaz, zaten Schiele'nin amacı da bu değildir. Bu yüzden mekâna ait herhangi bir unsur barındırmayan hızlı el hareketleriyle oluşturulmuş çizimlerinde daha çok psikolojik okumalar yapılabilir. Her ne kadar kesinliği konusunda farklı görüşler bulunsun da (Kallır, 2018), Schiele'nin çalışmalarını yürüttüğü Viyana yakınlarında yaşadığı kırsal bir kasabada kendisine modellik yapan çocukları çizim yaparken mahrem yerlerine dokunarak taciz ettiği ve stüdyosuna sıkça giren genç kızlardan birini kaçırma iddiasıyla 1912 yılında mahkemece yargılandıktan sonra bir süre tutuklu kaldığı bilinmektedir (Jones, 2003). Daha sonra pornografik olarak nitelendirilen bu çizimleri küçük çocuklara sergilediği ve kamu ahlakını bozduğu suçlamasıyla yirmi dört gün daha hapiste kalmıştır (Prodger, 2005). Bu yıllarda ürettiği bir takım eskiz niteliğindeki çizimlerde küçük çocukların çıplak görünimleri yer almaktadır. Onun çıplaklarında özellikle çocukları ele aldığı nü resimlerinde erotizm ve şiddetin sınırlarının oldukça esnediği çocukların birer haz unsuru haline geldiği hissedilmektedir (Görsel 5).

Görsel 5, Egon Schiele, "Çıplak Çocuk Eskizleri"

<https://www.museothyssen.org/en/collection/artists/schiele-egon/nude-girl-arms-outstretched>

Olağandışı çocuk görünümünün devamında, 1800'lere gelindiğinde çektiği fotoğraflarla izleyicileri şaşkınlığa uğratan Fransız asıllı, İngiltere doğumlu gerçek ismi Charles Dodgson olan, fakat fotoğraflarını Lewis Carroll ismiyle imzalayarak (Burget, 2014), bu mahlası kullanan bir fotoğrafçıyla karşılaşmaktadır. Carroll, dünya çocuk edebiyatının tanınmış klasiklerinden olan Alice Harikalar Dünyası'nın da yazarıdır. Girdiği bir tavşan deliğinden önüne çıkan yolu takip eden kız çocuğunun başına gelen fantastik olayları anlatan eser, yazıldığı Viktoryen Dönemi'ni hicivli bir dille eleştiren alegorik bir yapıt olarak da görülebilir. Bu eseri yazmasında aile dostu Henry George Liddell'in kızı Alice'in esin kaynağı olduğu bilinmektedir (McCrum, 2015). Bunun yanı sıra Lewis Carroll, Alice'i altı yaşından itibaren saplantılı bir biçimde defalarca fotoğraflamıştır. Alice kimi fotoğrafta bedeninin bir kısmını açıkta bırakan, yırtık pırtık giysiler içindeki bir dilenci olarak, kimi zamanda yaşına asla uygun düşmeyen *odalık* pozuyla karşımıza çıkmaktadır (Görsel 6), (Görsel 7). Carroll'un dünyasında çocukluk üstün ve çok değerlidir, kaçınılmaz olarak yetişkinliğe erişmeyi acı bir gerçeklik olarak görmekte ve Ona göre, çocuklar yetişkinliğe erişildiğinde anlaşılmasız davranışlar göstermektedirler (Topçuoğlu, 2010, s. 68). Büyümeyi ve cinselliğin kazanılmasını kaçınılmaz bir gerçeklik olarak gören Carroll, romantik düşünceye ironiyle bakar: "Çocuklar bu kadar masum, temiz ve iyiseler, büyümeden ölsünler daha doğrudur!" (Topçuoğlu, 2010, s. 69), diyecek kadar çocukluğa olan yaklaşımını ileri götürür.

Carroll başta Alice olmak üzere fotoğrafladığı bütün çocukların aileleriyle oldukça iyi ilişkiler kurmuş, fakat fotoğraflarında aile bireylerine asla yer vermemiştir. Bir yandan çocuklara Alice Harikalar Diyarındaki hikâyeleri anlatırken bir yandan onlarla hayli uzun ve samimi zamanlar geçirmesi özellikle Alice'in ailesini rahatsız etmiş ve bir süre sonra eskisi gibi rahat fotoğraf çekememiştir. Birçok eleştirmen Carroll'un itiraf edilememiş ve aynı zamanda fiiliyata geçememiş dikizci boyutunda bir pedofili olduğu konusunda görüşleri bulunmaktadır (Topçuoğlu, 2010, s. 70-72). Fırsat buldukça çektiği çıplak küçük çocuk fotoğraflarının yanı sıra, giyinik dahi olsa yetişkin davranış, bakış, duruş ve kıyafetlerine sahip çocukların cinsellik çağrıştıran pozları bu fikri güçlendirmektedir.

Görsel 6, Lewis Carroll, Dilenci Görsel 7, Lewis Carroll, Odalık, 1859 kız, 1859

<https://hum101aresee.wordpress.com/2015/04/28/lewis-carroll-pedophile/>

Geçmişe yönelik bu kısa araştırmadan sonra yeniden Balthazar Balthus'un resimlerine odaklanıldığında şaşkınlığı artıracak örneklerin varlığına şahitlik edilmektedir. 1934 yılında yapılan "Gitar Dersi" adlı resim (Görsel 8) ele alındığında, Balthus'un resimlerinin içinde en şok edici olarıyla karşılaşılacaktır. Resimde çizgili duvar kâğıdı önünde tuhaf bir manzara yer almaktadır. Yetişkin bir kadın tarafından, belden aşağısı tamamen soyulmuş bir kız çocuğu ağır bir şiddete uğramaktadır. Cinsellik ve şiddetin bir arada olduğu, izlenmesi bir hayli sağlam bir psikoloji gerektiren resimde kız çocuğu gitar dersi alan bir öğrenci, yetişkin kadın ise onun müzik öğretmeni. Dersle ilgili yerine getirilemeyen bir sorumluluğun cezası olarak öğretmen kızı kucağına yatırarak bir eliyle kızın saçını çekmekte, diğer eliyle cinsel organını tamamen açığa çıkararak elle taciz etmektedir. Çektiği acı ve yere düşme tehlikesinden dolayı kız öğretmenin omuzundan tutmak isterken kayan bluzdan öğretmenin göğsü ortaya çıkmıştır. Müzik öğretmenin çocuğa ceza verişindeki vücut hareketleri adeta gitar çalar gibidir. Bu öğretmen bu kız çocuğuyla ne yapmaktadır? Resmin bir sanat eserini izlerken oluşan estetik hazzın dışında başka duygulara hitap ettiği aşikârdır. Kimi cinsel hazların şiddetli bir objesi olarak okunması gereken resimde kız çocuğu ve şiddeti uygulayan öğretmenin görünümü cinsel anlamda haz unsuru olarak kullanılmıştır. Nitekim resmin yapıldıktan sonraki serüveni bu fikri kanıtlar niteliktedir.

Görsel 8, Balthus, "Gitar Dersi", 1934

<https://artscolumbia.org/artists/balthus-biography-57923/>

"Gitar Dersi" resmine modellik yapan kız, Balthus'un ikamet ettiği binanın kapıcısının kızı Laurence Bataille'dir. Laurance, Balthus'un atölyesinde, annesinin refakatinde modellik yapmıştır. Bu resim Balthus'un 1934'te Paris'teki açtığı ilk kişisel sergide yer alan resimlerden biridir. Galerinin dipte kalan odasında yer almasını uygun görmüşlerdir. Fakat gerçekte resim, galerinin ayrıcalıklı müşterilerine dikiz şov yapmak için ayrılmıştır. Amerikalı bir yazar, sanat eleştirmeni ve sanatçısı James Thrall Soby tarafından 1938'de satın alınmıştır. Soby resmi sahip olduğu diğer resimlerle birlikte sergilemek istemiş ise de, tartışmalı içeriğinden dolayı Hartford'daki Wadsworth

Atheneum Müzesi resmi sergilemeyi kabul etmemiştir (Jonathan, 2016). Birçok el değiştirmeden sonra New York'ta galerisi olan Henri Matisse'in küçük oğlu Pierre Matisse'in eline geçen resim, 1977 yılında New York 57. Sokak'taki galerisinde sergilenmiştir. Hakkında çıkan ve sansasyon olarak nitelendirilen yazılar ve basın açıklamalarında tablonun görseli, izleyicileri şok edeceği gerekçesiyle yazarlar tarafından basılamamıştır. Bir ay süren sergiden sonra resim bir daha hiç sergilenememiş ve sergi kapandıktan sonra Pierre Matisse tarafından New York Modern Sanatlar Müzesi'ne bağışlanan resim beş yıl boyunca depoda beklemiştir. Bu sürenin ardından 1982 yılında MOMA Yönetim Kurulu Başkanı, John D Rockefeller III'ün eşi Blanchette Rockefeller, Pierre Matisse tarafından MOMA'ya verilen sanat eserini küçük bir sunumda görmüş ve dehşete kapılarak tablonun iade edilmesini istemiştir. Günümüzde bilinmeyen zengin bir koleksiyonerin mirasçılara kaldığı bilinen tablo o günden sonra bir daha görülmemiştir (Jonathan, 2016).

“Altın Günler” adlı resimde de benzer bir yaklaşım görmekteyiz. Odile Bugnon adlı 14 yaşındaki modeli kullandığı resminde, genç kızın sıyrılan gömleğinden ortaya çıkan omzu ve kısa eteğinin açılmasıyla görünen bacaklarının görünümü, bunun yanı sıra yanan şömineye odun atan üstü çıplak adamın varlığı kızın yaşına uygun düşmeyen bir erotizm çağrışımına sahiptir. (Görsel 9)

Görsel 9, Balthus, Altın Günler, 148 x 200 cm, 1944-45

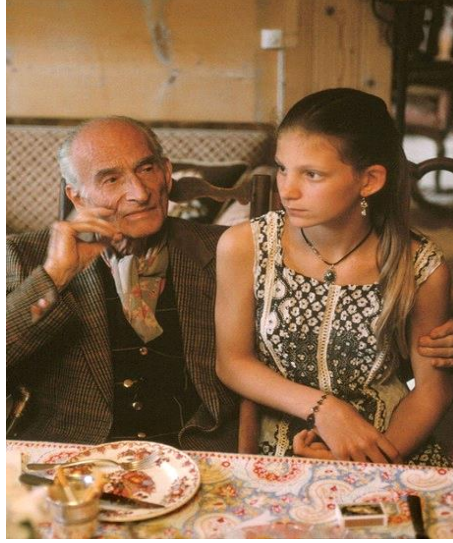
http://www.artchive.com/artchive/B/balthus/balthus_golden_days.jpg.html

Balthus'un modelleri üzerine odaklanıldığında bundan önce bahsi geçenler ve benzeri diğer tüm resimlerinde yer alan modellerin kimliğinin resmin kendisinden daha fazla öne çıktığı görülmektedir. Modellerini yakın çevresinden, kendisine hizmet eden kişilerin küçük çocuklarından, bilhassa gelir seviyesi düşük olanlardan tercih ettiği görülmektedir. Ayrıca onlarla modellik süreçleri dışında da diyaloglarını sürdürmüştür. Gündelik hayatta birlikte yer aldıkları fotoğraflar dikkatli incelendiğinde kimi tuhaf detaylar gözden kaçmayacaktır (Görsel 10).

New York'taki Gagosion Gallery, Metropolitan Müzesi'nde sergilenen sergiyle eş zamanlı olarak Balthus'un yaşamının son yıllarının yer aldığı karelerden oluşan gösteride Anna Wahli adlı bir kızın fotoğraflarına da yer vermiştir. Balthus'un çekmiş olduğu polaroidlerde, kendi doktorunun en küçük kızı olan Anna Wahli, bu sırada sekiz yaşındadır ve fotoğraflarda yarı çıplak poz vermiştir (Sischy, 2013), (Görsel 11), (Görsel 12). Ingrid Sischy adlı sanat eleştirmeni, bu gösterideki görüntüleri açıklarken, “sanatçının daha samimi, insani ve dokunaklı yanını göstermekte” ifadelerini kullanmaktadır. Fakat Balthus, bu pozları resimlerinde kullanamamıştır. Gagosion

Galerisi'ne göre yaşlılığından dolayı elleri sertleşmiş ve pozları resimlerinde kullanacak gücü kalmamıştı. Resimlerinde kullanmamasına rağmen Anna sekiz yaşından başlayarak yaklaşık dokuz yıl boyunca her hafta Çarşamba öğleden sonraları Balthus'un stüdyosuna giderek bu pozları vermeyi sürdürmüştür (Sischy, 2013). Bugün bir psikoterapist ve sosyal hizmet uzmanı olan Anna Wahli'nin meslek seçiminde o günlerin etkisinin olup olmadığından söz etmek iddialı bir yaklaşım olsa da bu düşüncenin akla gelmemesi de kaçınılmazdır.

Görsel 10, Anna Wahli ve Balthus, 1995, Bruno Barbey/Magnum

<https://www.vanityfair.com/culture/2013/10/balthus-polaroids-photos-model>

Görsel 11, Anna Wahli polaroid

Görsel 12, Anna Wahli polaroid

<https://twitter.com/aureverdier/status/778225220272459776>
<https://tv.orf.at/groups/kultur/mgr/237959/>

Balthus'un eşi Setsuko, 10 yıldan uzun süredir fotoğrafları gün yüzüne çıkarabilmek için Anna'nın iznini beklemiştir (Sischy, 2013). Bu görüntülerde Anna, Balthus'un modellerine uyguladığı tipik pozu olan bir koltukta geriye yaslanmış olarak, bazen de bir şezlongda uyumaktadır. Ham ve işlenmemiş fotoğraflarda bazen sırmalı, işli bir kaftan bazen de beyaz bir elbise giymektedir. Fakat çoğunlukla yarı çıplak görünmektedir.

Polaroid fotoğraflardaki modeli bir nesne olarak gören eleştirmenler, bu fotoğrafları Balthus'un güzeli arayışındaki ısrarının yanı sıra detaycı ve hassas yaklaşımının bir gereği olarak da yorumlayabildiler. Balthus'un yakın dostu olan Paul Lombard, Balthus'un ölümünün ardından kaleme aldığı veda mektubunda, Balthus'un aydınlık bir bilincin ve körleşmiş duyuların yer ettiği bir beden kırılganlığına bağlı o gizemli ruhsallığı simgelemek için ergenliğin sancılı ve tadına doyumaz sıkıntılarını çeken, tomurcuklanmış genç kızları tercih ettiğini yazarak bu tercihi yüceltmıştır (Vircondelet, 2001, s. 12). Böylelikle, Balthus'un sanatının yegâne unsurları olan modellerinin Onun arzularının bir parçası olduğunu da itiraf eden Lombard, erotizmi ilahi bir duygu olarak ifade etmiştir. Lombard, devamında bu tercihi dinle ilişkilendirerek aşkın bir duygunun kaçınılmazı olarak, lirik bir yaklaşımla eril tarafın gözünde ulvi bir mertebeye çıkarmıştır:

Onun yeniyetme kızları, bacaklarını dalgınlıkla ve belli belirsiz açıyorlarsa eğer, dünyanın kökenini simgeleyen bu kutsal kavkiyi yüceltmek içindir. Günahın dine aykırı düşmediği bir dindir Onun sanatı ve kutsal iletinin çocukların erişebileceği yerlere bırakılmaması gerektiğini hatırlatır çoğu zaman. Tanrı, bedeni, beden arzularını, şeytana uymalarını, günahlarını pek hor görmediği içindir ki oğlu İsa'yı bunlarla yoğurdu ve insanlara teslim etti. Ruhun soluğudur arzu ve hem içimizdeki hem dışımızdaki bu arzudur, modellerinin bakışında Balthus'un açığa vurduğu (Vircondelet, 2001, s. 12).

Balthus ve Onun hamileri hiçbir zaman resimlerin yapılışında cinsellik ya da sapkınlık gibi bir niyet olmadığı bu nosyonu izleyicilerin bakış açılarından kaynaklı olduğu konusunda ısrarcı oldular. O kendisine yönelen suçlamaları, hayranı olduğu yazar Meister Eckhart'ın "uçurumun derinliklerindeki öz" dediği ve başkalarına iletilemez bu gizli öze, öznenin kendisi bile ulaşamazken başkaları nasıl erişebilir diyerek, anlaşılamadığını vurgular. *Bunun içindir ki, örneğin birçok eleştirmenin ve birçok kişinin tablolarıyla ilgili uluorta erotik yorumlarını kesinlikle reddediyorum. İçinde bir dikizci olarak yer alacağım ve itiraf edilemeyecek ya da manyakça birtakım eğilimlerimi farkına bile varmaksızın (özellikle farkına varmaksızın) ortaya döküleceğim bir bakış açısıyla yapmadım ben bu resimleri; sonunda özgürlüğüne kavuşacak ve o zaman olağanüstü doğasını, mitolojik boyutunu açığa vuracak, rastlantısal, öngörülemeyen, okunamayan derin bir gerçekliği, kendi oluşumunu gözler önüne serecek düşsel bir dünyayı yansıtan bir bakış açısından yaptım, soyunmuş genç kızların sıkça yer aldığı bu tabloları, bu desenleri, diyerek kendini savunmuştur (Pijet, 2008). Bu yüzden Balthus, "Düş Gören Theresa" ya da "Oda" resminde anatomiyi libidonun uygunsuz bir biçimde birleşeceği görüntüler olarak yorumlamanın doğru olmayacağı konusunda ısrarını sürdürmüştür.*

1936 tarihli "Andrea Derain" adlı resimde Balthus'un yakın arkadaşı olan ressam Andrea Derain kemeri gevşemiş hardal renkli uzun bir bornoz içinde tasvir edilmiştir (Görsel 13). Arka planda ise bir sandalyede genç bir kadın gözleri kapalı, mutsuz ve umutsuz bir şekilde oturmaktadır. Genç kadının üstündeki straplez kıyafet aşağıya doğru kaymış ve eteğinin büyük bir kısmı açılmış, her an sandalyeden düşecek gibi durmaktadır. Bu resimdeki ressam ve modeli arasındaki tuhaf ve gerilimli ilişki bile iddiaların gerçekliğini göstermeye önemli bir kanıt olarak kayda geçmelidir.

Görsel 13, Andre Derain Portresi, 1936

<https://www.wikiart.org/en/balthus/andre-derain-1936>

Picasso'nun biyografisini yazan sanat tarihçi John Richardson bir röportajında; Picasso diğer insanlarla yaşadı... Onları yamyamlaştırdı. Onların duygularını almak için her şeyi yapardı. Arkadaşları hepsi bir dereceye kadar kurbanlarıydı (Weber, 2003, s. 374), deyip daha sonra Balthus'u dâhil ederek, Picasso ile Balthus'u ilişkilendirmektedir. Ona göre, aynı zamanda arkadaş olan Balthus ve Picasso'nun sanatlarını üretmede diğer unsurların hiçbir önemi yoktu ve yok sayılabilirdi. Yvonne Owens'a göre ise, Balthus bu resimleri yaparken izleyiciyi şok etmek ya da ünlü olmak için yapmıyordu. Bu onun doğrusuydu, kendi sanatsal yoluydu ve her ne olursa bu yolu izlemeye devam edecekti.

Balthus'un resimleri, gerek sanatçı kişiliği gerekse ergen kızlara olan aleni zaafından dolayı birçokları tarafından Lolita hikâyesiyle ilişkilendirilmiştir. Fakat Lolita'da kız yaşlı adamı yönlendirirken ve daha sonraları daha baskın karakter haline gelirken Balthus'un modelleri üzerindeki tahakkümü bariz bir şekilde hissedilmektedir. Kurgulayan, yönlendiren ve baskın karakter olan Balthus'a karşılık modelleri Onun kurgularına itaat etmektedir.

Görsel 14, Sally Mann, “Kış Kabağı”, 1988

<https://www.guggenheim.org/artwork/10390>

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sanat tarihinin derinlerine ait bu araştırmadan sonra günümüze gelindiğinde bilhassa Amerikalı fotoğrafçıların bu küçük çocukları model olarak kullandıkları örneklerin çok daha uç boyutlarda olduklarını söylemek mümkündür. Görselde yer alan fotoğrafın sahibi Sally Mann'ın daha kabul edilebilir olarak değerlendirilebilecek örneği verilmişse de tipik fotoğrafları henüz akademik ortamlarda yayınlanabilir düzeyde değildir (Görsel 14). Sally Mann'ın yanı sıra Edward Weston, Jock Sturges, Joel Meyerowitz, Jake ve Dinos Chapman gibi modern fotoğrafçıların kendi çocuklarını da model olarak kullandıkları teşhir unsurunun sınırlarının olağanüstü boyutlara vardığı fotoğrafları görüş ayrılıkları bulunsa da bu platformda yayınlanabilir nitelikte olmadığından fotoğraflara yer verilememiştir.

Sanat tarihinde yüzyıllarca çıplak kadın bedeni sanatın nesnesi olarak kullanılmıştır. Bu kadınlar yetişkin çıplak kadınlar olarak sanat aracılığıyla arzusunun nesnesi olarak sunuldukları gerekçesiyle bilhassa feminist çevrelerce eleştirilirken, diğer yandan erotik sanatın güzel ilham kaynakları olarak da yüceltilmişlerdir. Bu tartışmaya açık bir konudur, zira her ne kadar etkileyen unsurlar zorlayıcı/mecbur bırakıcı olarak tartışılabilir, sözü edilenler yetişkin insanlardır. Fakat burada söz konusu olan yetişkinliğe erişmemiş, beden ve ruh yaşı kendi kararını vermeye uygun olmayan dolayısıyla istek, irade ve rızadan söz edilemeyecek bireylerin sanatın nesnesi ya da herhangi bir alanın aracı olarak kullanılması olunca, yarattığı rahatsızlık büyük boyutlu olmalıdır.

Hukukta dahi çocukların müstehcen olarak nitelendirilen görüntülerinin kullanımı bilimsel, edebi ve sanatsal alanlarda ayrıcalıklı bir yere konmuş olsa da bahsi geçen alanlara hizmet etme ve çocuklara ulaşmaması şartı konmuştur. Kaldı ki metinde yer alan eser örneklerinin perde arkası ve sanatçıların özel hayatlarında çocuklar hakkındaki tutum ve davranışları araştırıldığında masum olmayan bilgilere erişilmiştir.

Mia Merrill ve kardeşinin bir imza kampanyası aracılığıyla başlatmış olduğu süreçte Metropolitan Müzesi tabloyu sergiden çıkarmamış olsa da, çocuk imgesinin kullanımının yarattığı rahatsızlığı tüm dünyaya duyurmayı başarmışlardır. Takip eden süreçte bilhassa gazete, dergi ve internet ortamında bu yöndeki üretimler üzerine

daha fazla sözün söylendiği ve tartışma metinlerinin yer aldığı değerlendirilmiştir. Bir üst yapı kurumu ürünü olarak görülen ve dokunulmazlık kisvesine sahip sanat alanlarında bu konuya ilişkin sorgulamanın başlaması da kayda değer bir aşamadır.

Hayal gücüne katkı sağlayan unsurlarla, bu unsurların istismarının birbirinden farklı şeyler olduğu ve karıştırılmaması gerektiği bilinci ve tüm bu edinimlerin sonucunda sanat, edebiyat ya da bilimsel amaçlı da olsa konu olan kişinin çocuk olduğu ve çocukluk sürecinde yaşayacağı her türlü olağandışı tecrübenin yetişkinlik aşamasına olumsuz izler bırakacağı göz ardı edilmemelidir. Sonuç olarak, Balthus ve benzeri üretimler yapan sanatçıların hiçbirinin sanatı bir çocuğun yetişkinliğe eriştiğinde karakterinde değiştirilemez olumsuz izler bırakmasından daha değerli olamaz.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Emine, (2006), *Çocuk Hukuku*, Pegem Akademi, Ankara.
- ATLI, Pınar, (2016), “Sanatta Değişen Çocukluk İmgesi: Gottfried Helnwein’in Çocukları”, Aydın Sanat, Yıl:2 Sayı:4, 2016, s.63-79
- BAKIR, Zülfiye Zeynep, (2016), “Savaş ve İstismarların Gölgesinde Çocuk Olmak Dünyanın Çocuk Karnesi”, İNSAMER, s. 1-21
- BASSİE , Ashley- SELSDON, Esther,-ZWINGERBERGER, Jeanette, (2015), *Schiele*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- BELLAFANTE, Ginia, (2017), “We Need to Talk About Balthus”, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2017/12/08/nyregion/we-need-to-talk-about-balthus.html> (15.11.2018)
- BURGETT , Gannon, (2014), “A Look at The Unknown and Controversial Photography Career of Lewis Carroll”, <https://petapixel.com/2014/04/18/look-unknown-controversial-photography-career-lewis-carroll/>, (22.12.2018)
- ÇELİK, Cemil, (2005), “Çocuk Kavramı Ve Medeni Hukuk Açısından Çocuk Haklarının Tarihi Gelişimi”, e-akademi, sayı:36, <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%C7OCUK%20KAVRAMI%20VE%20MEDEN%D%20HUKUK%20A%C7ISINDAN%20%C7OCUK%20HAKLARININ%20TAR%DDH%DD%20GEL%DD%DE%DDM%DD&kimlik=-1854485512&url=makaleler/ccelik-1.htm>, (11.11.2018)
- DAŞCI, Semra, (2008), *Avrupa Resminde Çocuk İmgesi*, Bağlam Yayınları, Ankara.
- DOĞAN, Baran, (2016), “Çocukların Cinsel İstismarı Suçu Nedir?”, <https://barandogan.av.tr/blog/ceza-hukuku/cocugun-cinsel-istismari-sucu-cezasi-nedir-tck.html>
- FENDİOĞLU, Hasan T., (2014), *Çocuk Hakları Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara.
- JONATHAN, J, (2016), “Balthus – Part 2 – Young girls and controversy”, <https://mydailyartdisplay.wordpress.com/tag/the-guitar-lesson-by-balthus/> , (12.11.2018)
- JONATHAN, J, (2016), “Balthus. Part 4. Setsuko and The Latter Days”, <https://mydailyartdisplay.wordpress.com/tag/balthus/>, (12.11.2018)
- JONES, Jonathan, (2003), “The Come-On”, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2003/apr/19/art.shopping>, (15.11.2018)
- KALLIR, Jane, (2018), “Egon Schiele was not a sex offender”, The Art Newspaper, <https://www.theartnewspaper.com/comment/egon-schiele-was-not-a-sex-offender>
- KENNICOTT, Philip, (2017), “This Painting Might Be Sexually Disturbing. But That’s No Reason To Take It Out Of A Museum”, https://www.washingtonpost.com/entertainment/museums/this-painting-might-be-sexually-disturbing-but-thats-no-reason-to-take-it-out-of-a-museum-the-metropolitan-museum-calls-it-right-by-keeping-a-work-by-balthus-up/2017/12/05/169bd33a-d9f0-11e7-b1a8-62589434a581_story.html?noredirect=on&utm_term=.8cec45ce4c92 (14.11.2018)
- KORDİC, Angie (2016), “The Controversy of Balthus - An Artist of a Refined Taste or a Pedophile?”, <https://www.widewalls.ch/balthus-artist-nudes/>
- MCCRUM, Robert (2015), “The Story of Alice Review – The Worrying, Winding Road To Wonderland”, <https://www.theguardian.com/books/2015/mar/22/the-story-of-alice-robert-douglas-fairhurst-lewis-carroll-alice-liddell>, (18.12.2018)
- PRODGER, Michael, (2005), “The Gaze That Still Unsettles”, <https://www.telegraph.co.uk/culture/art/3640194/The-gaze-that-still-unsettles.html>, (21.11.2018)

- REWALD, Sabine, (2013), *Balthus: Cats and Girls*, Metropolitan Museum of Art Press, New York.
- SISCHY, Ingrid, (2013), “Balthus’s Last Muse”, <https://www.vanityfair.com/culture/2013/10/balthus-polaroids-photos-model>
- SMITH, Lydia, (2018), “Woman Faces £9,000 Fine if She Posts Pictures of Her Son on Facebook”, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/facebook-fines-woman-son-photos-post-social-media-court-italy-rome-a8155361.html> (12.01.2018)
- TOPÇUOĞLU, Nazif, (2010), *Fotoğraf Ölmedi Ama Tuhaf Kokuyor*, YKY, İstanbul.
- UĞURLU, Zeynep- AKSOY GÜLSEN, İpek, (2014), “Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması”, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi (IJOSES), Cilt: 1 Sayı: 1, 2014 – Haziran, s.1-24, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/90144>
- VIRCONDELET, Alain, (2001), *Balthus Anılar*, çev: Orhan Suda, K Kitaplığı, İstanbul.
- WEBER, Nicholos Fox, (2003) *A Biography Balthus*, Weidenfeld & Nicolson, London.
- Aktaran: Emine Akyüz, Roma G. (1966) *John Dewey ve Çocukları Anlama*, (Berklin, C.T)
- Aktaran, Pınar Atlı, P. Aries, G. Duby, (2007) *Özel Hayatın Tarihi 3 - Rönesans'tan Aydınlanmaya*. İstanbul:YKY, s.339-361.
- Akt. Pınar Atlı, Perrot, M. (2007). *Aktörler; Muzaffer Aile, Ailenin İşlevleri, Kişilikler ve Roller, Aile Yaşamı : Özel Hayatın Tarihi 4.* (Haz.: P. Aries, G. Duby). İstanbul: YKY, s. 91-199.
- 2013 Yılı Pulitzer Ödülleri, <https://www.pulitzer.org/prize-winners-by-year/2013> (14.11.2018)
- Çocuk Hakları Evrensel Beyannamesi, <http://www.altkatsanat.com/cocuk-haklari-evrensel-beyannamesi/> , (11.12.2018)
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Birinci Kısım, Madde 1-20, https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html
- İmza Kampanyası, <https://www.thepetitionsite.com/157/407/182/metropolitan-museum-of-art-remove-balthus-suggestive-painting-of-a-pubescent-girl-th%C3%A9r%C3%A8se-dreaming/>
- Resmi Gazete(27.01.1995) – 22189 Sayı